

Zasada dualizmu jako podstawowy paradygmat rachunkowości i ekonomii

*Mieczysław Dobija*¹

Streszczenie

Zasada dualizmu jest fundamentalną zasadą rachunkowości, ale wciąż trwają badania związane z jej naturą i istotą. W niniejszej pracy ukazano, że gospodarka towarowo pieniężna może być postrzegana jako stała restrukturyzacja kapitału ulokowanego w różnorodnych zasobach, w związku z czym zasada dualizmu może także stanowić narzędzie wyjaśniania jej złożonej natury. Rozważania prowadzą do lepszego zrozumienia procesu pracy, abstrakcyjnej natury pieniądza i nowych perspektyw w zakresie ograniczania podatków od wynagrodzeń oraz bezrobocia i deficytu budżetowego.

Duality principle as fundamental paradigm of accounting and economy

Summary

The duality principle is the fundamental one in the double entry bookkeeping. Researches are still made however in respect to its true nature. This paper shows that money economy can be viewed as continuous reshaping of the capital included in different resources. Therefore the duality principle can help in explaining its very nature and complex structure. These considerations lead to better understanding of the labour process, abstract nature of money, and new perspectives in fields of limiting taxes, unemployment, and budget deficit.

¹ Prof. zw. dr hab. Mieczysław Dobija, Akademia Ekonomiczna w Krakowie, Kierownik Katedry Rachunkowości.

Zarządzanie zyskiem w warunkach globalizujących się rynków kapitałowych – motywy, techniki i sposoby identyfikowania

*Justyna Fijałkowska*²

Streszczenie

Wraz z globalizacją rynków kapitałowych świat finansów coraz bardziej domaga się wspólnego języka rachunkowości, który będzie funkcjonował ponad granicami państw. Globalizacja zmusza do zapewnienia większej stabilności na rynkach kapitałowych. Szczególnie ważnym zagadnieniem jest zwiększenie rzetelnej i prawdziwej prezentacji wyników finansowych i pozycji finansowej przedsiębiorstwa, które są podstawą podejmowania przez potencjalnych inwestorów decyzji racjonalnych ekonomicznie.

Należy jednak pamiętać, że „wynik finansowy” przedstawiony przez firmę w sprawozdaniach jest rezultatem specyficznych procedur rachunkowych, które w związku z możliwością dokonywania przez przedsiębiorstwo wyboru określonych metod rachunkowości i wskutek dużej giętkości przepisów rachunkowości może zawierać dużą dawkę subiektywizmu i własnego osądu na wielu etapach. Standardy rachunkowości pozostawiają jednak twórcom sprawozdań rachunkowości również pewien zakres własnego osądu przy wyborze metody najlepiej odzwierciedlającej działalność przedsiębiorstwa, a to może prowadzić do „kreowania” rachunkowości. Możliwość wyboru metod rachunkowości może być wykorzystywana w sposób konstruktywny, dla lepszego odzwierciedlenia rzeczywistej sytuacji w przedsiębiorstwie, alternatywnie jednak wyniki przedsiębiorstwa mogą być zarządzane oportunistycznie, w interesie własnym kierujących, w celu wprowadzenia w błąd użytkowników sprawozdań finansowych.

Celem artykułu jest naświetlenie zjawiska zarządzania zyskiem, zdefiniowanie tego pojęcia, nakreślenie bodźców popychających menedżerów do modyfikowania wyników przedsiębiorstw przez nich zarządzanych oraz omówienie możliwości wykrycia zjawiska zarządzania zyskiem. Zaprezentowano w skrócie przegląd modeli wykorzystywanych w badaniach nad zarządzaniem wynikami oraz przegląd empirycznych badań z naświetleniem kierunków dalszych poszukiwań.

² Mgr Justyna Fijałkowska, Uniwersytet Łódzki, Wydział Zarządzania, Katedra Rachunkowości, doktorantka, oraz Społeczna Wyższa Szkoła Przedsiębiorczości i Zarządzania w Łodzi, Wydział Zarządzania, Katedra Rachunkowości, asystent.

Earnings management in globalizing capital markets – incentives and ways of detection

Summary

As the economic globalization leads to integration of capital markets international investors need financial information that is understandable and believable to all and the increase in the transparency of financial reporting worldwide is a big challenge.

Earnings, as a summary measure of firms' performance, attract a wide interest from firms' stakeholders, from potential investors and all other users of financial information that are interested in judging the financial standing of the company. However earnings are the output of the specific accounting processes that due to managerial flexibility and accounting choices include important judgment on many steps of these processes. The rules on accounting give the opportunity for managers to choose the accounting methods in order to present earnings of the company in the favorable way. The flexibility of these rules may also lead to voluntary or non-voluntary manipulations of the final outcome of the company. Accounting standards allow exercising some judgment on the financial reporting and this creates opportunities for earnings management. All this may be used constructively, with the goal of better presentation of the real financial situation of a company and in order to signal management's private information about future prospects of the firm. Alternatively however earnings may be managed opportunistically in executives' self interest in order to mislead financial statement users.

The aim of this publication is to highlight the issue of earnings management: definition of the concept, main incentives for its use and indication of the ways of detecting it. The review of main models used in research on earnings management and examples of empirical research are also presented. Some directions for further research are proposed.

Ujawnianie informacji o segmentach działalności w sprawozdaniach finansowych grup kapitałowych w Polsce

*Mariusz Karwowski*³
*Gertruda Krystyna Świdarska*⁴

Streszczenie

Amerykański Standard Rachunkowości Finansowej SFAS 131 „Ujawnienia dotyczące segmentów przedsiębiorstwa oraz związanych z nimi informacji” stosuje do identyfikacji segmentów operacyjnych podejście zarządcze. Międzynarodowy Standard Rachunkowości MSR 14 „Sprawozdawczość dotycząca segmentów działalności” wymaga dalszego podziału przedsiębiorstwa, jeśli wewnętrzne segmenty nie są segmentami branżowymi i geograficznymi. W 2002 r. FASB i IASB osiągnęły porozumienie w sprawie projektu konwergencji. IASB wydała projekt Międzynarodowego Standardu Sprawozdawczości Finansowej (MSSF) ED 8 „Segmenty operacyjne” na początku 2006 r. i zaadoptowała podejście zarządcze. W Polsce wymagania dotyczące informacji w zakresie sprawozdawczości według segmentów branżowych i geograficznych znalazły zastosowanie w 2003 r.

Artykuł przedstawia skutki wprowadzenia segmentów działalności do skonsolidowanych sprawozdań finansowych w latach 2003–2004. Większość grup kapitałowych rozwinęła informacje o segmentach i posiadała dosyć dobrą średnią segmentów objętych obowiązkiem sprawozdawczym. Wyniki analizy dwóch lat nie wskazały na znaczne zmiany liczby segmentów objętych obowiązkiem sprawozdawczym w ramach próby przedsiębiorstw.

³ Mgr Mariusz Karwowski, Katedra Rachunkowości Menedżerskiej, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, asystent.

⁴ Prof. zw. dr hab. Gertruda Krystyna Świdarska, Katedra Rachunkowości Menedżerskiej, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, kierownik.

The disclosure of information about business segments in financial statements of groups in Poland

Summary

American Statement of Financial Accounting Standards SFAS 131 “Disclosures about Segments of an Enterprise and Related Information” uses the management approach to identify operating segments. According to International Accounting Standard IAS 14 „Segment reporting”, if internal segments are not business and geographical segments further disaggregation is required. In 2002 the FASB and the IASB reached an agreement on the project of convergence. The IASB published the project of International Financial Accounting Standard (IFRS) ED 8 “Operating Segments” and adopted the management approach. In Poland the requirements concerning information about business and geographical segment reporting were introduced in 2003. The article discusses results of introduction of segments to consolidated financial statements in 2003–2004. The majority of companies developed segment information with quite good average of reportable segments. The results of the two years analysis of the sample did not evidence significant changes in the number of reportable segments.

Znaczenie kosztów w procesie kształtowania cen usług zdrowotnych

*Joanna Kogut*⁵

Streszczenie

Funkcjonowanie zakładów opieki zdrowotnej w nowych warunkach działania rynku znacznie się zmieniło. Można zauważyć powszechny wzrost niezależności i odpowiedzialności kierownictwa za podejmowane decyzje. Wśród tych decyzji głównego znaczenia nabierają decyzje cenowe, dotyczące ustalania cen na usługi medyczne. Prawidłowo ustalona cena powinna być bowiem oparta na informacjach kosztowych i stanowić podstawę uzyskania niezbędnych środków finansowych na działalność statutową jednostki, a co za tym idzie – zapewnić świadczenie usług medycznych na wysokim poziomie, akceptowanym przez płatników i uzasadnionym stanem zdrowia pacjentów.

The significance of costs in the process of setting prices for health services

Summary

The functioning of health care institutions in new market conditions has changed significantly. An increase in health care units' independence and responsibility of their management for decisions taken has been widely registered. Among these decisions major importance is associated with price oriented decisions referring to setting prices for health services. A correctly set price for such a service should be based on the knowledge of costs and constitute the basis for obtaining by the service providers the financial means necessary to ensure high quality of services, accepted by the payers and justified by the health condition of patients.

⁵ Mgr Joanna Kogut, Akademia Ekonomiczna we Wrocławiu, Wydział Gospodarki Regionalnej i Turystyki w Jeleniej Górze, Katedra Finansów i Rachunkowości, asystent.

Problemy związane z zastosowaniem analizy wskaźnikowej w ocenie kondycji finansowej przedsiębiorstw

*Lucyna Kopczyńska*⁶
*Paweł Kopczyński*⁷

Streszczenie

Dzisiejsze przedsiębiorstwa działają na globalnym rynku międzynarodowym. Ograniczenie barier dla inwestycji i handlu, jak również wolny przepływ dóbr, usług i kapitału, należą do najważniejszych czynników sprzyjających globalizacji. Przedsiębiorstwa stoją w obliczu konkurencji nie tylko ze strony krajowych rywali, ale muszą konkurować też z firmami zagranicznymi i międzynarodowymi korporacjami. Ponieważ ciągłe analizowanie wyników firmy stanowi istotny element nowoczesnego zarządzania, jest niezwykle ważne, aby menedżerowie opanowali umiejętność przeprowadzania analiz sytuacji finansowej firmy.

Analiza finansowa (w szczególności analiza wskaźnikowa) jest najbardziej popularnym narzędziem, które pozwala analizować i monitorować finanse firmy. Pomimo swych zalet, wskaźniki finansowe mają też liczne niedoskonałości, których dobry analityk musi być świadom. Celem tego artykułu jest zaprezentowanie zalet i wad analizy wskaźnikowej oraz przemyślenie istotnych problemów związanych ze stosowaniem wskaźników finansowych w ocenie sytuacji firmy.

Problems connected with the application of financial ratios for the purposes of evaluating company's financial position and performance

Summary

Today's enterprises compete on the global market. The decline in global trade and investment barriers, as well as free flow of goods, services and capital are the most important factors underlying globalization. Businesses face intense competition not only from their domestic rivals but also from overseas and multinational corporations. As permanent analyzing of enterprise's performance is a vital component of modern management, it is crucial for all businesspeople to acquire the ability of evaluating their financial standing and performance.

Financial analysis (especially ratio analysis) is the most widespread tool which allows to monitor the company's finance. In spite of all their merits, financial ratios have also many flaws, of which a good analyst should be aware. The purpose of this article is to present the advantages and disadvantages of financial ratios and to examine some significant problems connected with their application in analyzing and assessing the company's financial standing and performance.

⁶ Lucyna Kopczyńska, starszy wykładowca w Katedrze Rachunkowości Uniwersytetu Łódzkiego.

⁷ Mgr Paweł Kopczyński, doktorant w Katedrze Zarządzania Przedsiębiorstwem Uniwersytetu Łódzkiego.

Wykorzystanie koncepcji jednorodnych grup pacjentów w planowaniu kosztów procedur medycznych

*Małgorzata Macuda*⁸

Streszczenie

Każdy szpital, prowadząc działalność usługową w postaci udzielania świadczeń zdrowotnych, stara się, aby jego funkcjonowanie było sprawne, zarządzanie jednostką jako całością efektywne, zaś poziom kosztów jego działalności utrzymywał się na racjonalnym poziomie. W tym celu poszukuje się coraz to nowszych rozwiązań, z których jednym mogła by się okazać koncepcja Jednorodnych Grup Pacjentów, stanowiąca instrument o bardzo szerokim zastosowaniu. JGP daje bowiem możliwość szczegółowej charakterystyki procesu leczniczego, zarówno w wymiarze klinicznym, jak i w kategoriach kosztowych, tworzy wspólny język komunikacji między personelem medycznym, czyli realizatorami usług medycznych, a personelem administracyjno-ekonomicznym zarządzającym szpitalem. Może też posłużyć jako swoisty instrument planowania kosztów działalności szpitala, instrument statystyczny (możliwy do zastosowania przy szacowaniu planowanej wielkości realnych usług medycznych szpitala), a także jako narzędzie kontraktowania i finansowania szpitali.

The concept of Homogenous Patient Groups in planning the costs of medical procedures

Summary

Every hospital being in the service sector and providing medical services tries to make its functioning efficient, manage the unit to be an effective one and keep the costs at a fairly reasonable level. More and more ways are sought to solve the problem and one of them could be the idea of Homogenous Patients Groups involving a wide range activities. A detailed description of a medical process may be done by means of HPG in terms of both clinical and cost categories. It may also be an instrument creating communication between the medical personnel and the administrative personnel running the hospital. It may be used as an instrument to plan costs of hospital activity, a statistical instrument, and also as an instrument of contracting and financing hospitals.

⁸ Mgr Małgorzata Macuda, Katedra Rachunkowości, Akademia Ekonomiczna w Poznaniu.

Specyfika rachunkowości zarządczej w przedsiębiorstwach międzynarodowych

*Irena Sobańska*⁹

Streszczenie

Problemy rachunkowości zarządczej w przedsiębiorstwach międzynarodowych są do tej pory w literaturze przedmiotu podejmowane sporadycznie. Celem opracowania jest objaśnienie wybranych sposobów myślenia i działań stosowanych w rachunkowości zarządczej w praktyce międzynarodowych przedsiębiorstw, które zostały rozpoznane w badaniach empirycznych, prowadzonych na świecie w ostatnich latach. W opracowaniu skoncentrowano się na objaśnieniu rozumienia rachunkowości zarządczej w praktyce przedsiębiorstw międzynarodowych oraz na kilku specjalnych problemach, jak: organizacja systemu rachunkowości zarządczej, komunikacja wewnętrzna, pomiar celów, pomiar kosztów łańcucha tworzenia wartości produktów globalnych. Przedstawione w artykule problemy są coraz częściej postrzegane również w polskich przedsiębiorstwach, które rozpoczynają działalność w skali globalnej.

International management accounting. Selected problems

Summary

Management accounting issues in multinational companies are rarely discussed in academic journals. The main objective of the paper is explanation of the chosen ways of thinking and methods used in multinationals, which were identified by recent empirical research projects conducted in the world. The author of the article focuses on the issues concerning the understanding of the management accounting in multinational companies and the following problems: organisation of the management accounting system, internal communication, performance measurement, and costing of value added chains of global products. The issues addressed in this article are increasingly attracting the attention of Polish companies, which are starting operations on a global scale.

⁹ Prof. nadzw. dr hab. Irena Sobańska, Katedra Rachunkowości, Wydział Zarządzania Uniwersytetu Łódzkiego.

Kierunki i czynniki rozwoju praktyki rachunkowości zarządczej w Polsce

*Anna Szycha*¹⁰

Streszczenie

Głównym celem artykułu jest przedstawienie kierunku rozwoju praktyki rachunkowości zarządczej w Polsce od początku lat dziewięćdziesiątych XX w. w nawiązaniu do podstaw prawnych i koncepcyjnych rachunku kosztów stosowanego w polskich przedsiębiorstwach przed 1990 rokiem. Artykuł zawiera omówienie wyników badania ankietowego dotyczącego zakresu zastosowania metod rachunkowości zarządczej oraz roli jej specjalistów w 90 jednostkach gospodarczych w centralnej Polsce. Wyniki tego badania, przeprowadzonego w 2005 r., w porównaniu z danymi poprzedniego badania empirycznego (1998–1999), stanowią podstawę do próby odpowiedzi przez autorkę na następujące pytania:

- 1) czy i w jakim kierunku następują zmiany w zastosowaniu metod rachunkowości zarządczej w przedsiębiorstwach w Polsce,
- 2) jakie czynniki i w jakim stopniu wpływały na implementację metod rachunkowości zarządczej na początku XXI wieku w badanych jednostkach gospodarczych,
- 3) jakie zadania i pod wpływem jakich czynników wykonują praktycy rachunkowości zarządczej w badanych jednostkach,
- 4) jakimi atrybutami powinni się charakteryzować współcześni specjaliści w dziedzinie rachunkowości zarządczej według oceny respondentów?

W artykule dokonano także porównania niektórych wyników własnych badań z rezultatami badania ankietowego przeprowadzonego w 2000 r. w Wielkiej Brytanii.

¹⁰ Dr Anna Szycha, adiunkt w Katedrze Rachunkowości Uniwersytetu Łódzkiego.

The directions and determinants of management accounting practice development in Poland

Summary

The main objective of this article is to present the direction of management accounting practice development in Poland since the early 1990s in the context of the regulatory and conceptual framework of cost accounting used in Polish enterprises before 1990. The article provides a presentation and discussion of the results of a survey study investigating the extent of the use of management accounting methods and the role of management accountants in 90 business entities in central Poland. The results of this survey, conducted in 2005, together with the findings of an earlier empirical research (1998–1999), provide a basis for answering the following questions:

- 1) are changes in the use of management accounting methods taking place in Polish enterprises, and what is their direction?
- 2) which factors and to what extent influenced the implementation of management accounting methods at the beginning of 21st century in the entities surveyed?
- 3) what are the tasks of management accountants in the entities surveyed and what factors affect these tasks?
- 4) what should be the attributes of management accounting practitioners in the respondents' opinion?

The article also compares some of the author's findings with the results of a survey conducted in Great Britain in 2000.

Przepływy pieniężne jako przedmiot dokumentacji systemu rachunkowości i sprawozdawczości finansowej jednostki – wybrane aspekty praktyczne

*dr Ewa Śnieżek*¹¹
*dr hab. Ewa Walińska*¹²

Streszczenie

Przepływy pieniężne stanowią integralny element współczesnego zarządzania jednostkami gospodarczymi i można je rozważać w dwóch wymiarach: wewnętrznym i zewnętrznym. W pierwszym przypadku stanowią przedmiot zainteresowania zarządu w procesie podejmowania decyzji, w drugim – element sprawozdawczości finansowej. W niniejszym artykule jest rozważany aspekt zewnętrzny, czyli rachunek przepływów pieniężnych, a w szczególności procedura dokumentacji tego elementu systemu informacyjnego rachunkowości i sprawozdawczości finansowej jednostki.

Samo posiadanie systemu informacyjnego dziś już nie wystarcza. Przedsiębiorstwo musi jeszcze zarządzać zasobami informacji, a coraz częściej odczuwalną potrzebą staje się posiadanie jasnych zasad funkcjonowania systemów informacyjnych, przyjmujących postać uporządkowanego zbioru regulacji wewnętrznych.

W artykule skoncentrowano się na wybranych elementach systemu rachunkowości i sprawozdawczości finansowej. Na podstawie doświadczeń praktycznych podjęto próbę wskazania ich zakresu przedmiotowego, a także zaprezentowano przykładową strukturę informacyjną ich dokumentacji. Przedmiotem rozważań jest dokumentacja polityki rachunkowości i sprawozdawczości finansowej jednostki w odniesieniu do przepływów pieniężnych.

¹¹ Dr Ewa Śnieżek, Katedra Rachunkowości, Wydział Zarządzania, UŁ.,

¹² Dr hab. Ewa Walińska, Katedra Rachunkowości, Wydział Zarządzania, UŁ.

Cash Flow as a Part of Financial Accounting and Reporting Documentation of a Business Entity – Some Practical Issues

Summary

Cash flows are the integral part of modern business management and can be considered in two aspects: internal and external. The first aspect is connected with the decision making processes, the second – with financial reporting. This article is focused on the external aspect, i.e. the Cash Flow Statement. The purpose of the article is to describe the documentation for the Cash Flow Statement, as a part of financial accounting and reporting information system of business entity.

Nowadays it is not enough for the business entity to have an information system. An enterprise should also manage information resources and have clear rules of this system operation in the form of an ordered set of internal regulations.

In this article the authors concentrated on certain elements of the accounting system. On the basis of business experience they tried to describe the objectives, the scope and the structure of accounting policy documentation for the Cash Flow Statement.

Zasady ujmowania rozliczeń międzyokresowych biernych w sprawozdaniu finansowym – propozycje zmian

*Ewa Walińska*¹³

Streszczenie

Niniejszy artykuł jest poświęcony szczególnej kategorii bilansowej, jaką są rozliczenia międzyokresowe bierne. Polska praktyka przyjmuje różne rozwiązania w zakresie definicji, zasad klasyfikacji i prezentacji RMB w bilansie, co wynika z braku precyzyjnych regulacji w ustawie o rachunkowości. Kierując się definicjami nadrzędnych kategorii i fundamentalnych zasad rachunkowości należałoby dokonać zmian w polskim prawie bilansowym odnośnie do rozliczeń międzyokresowych biernych, wykorzystując podejście stosowane przez Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej. Oznaczałoby to konieczność zmiany zakresu RMB, ich wyraźnego odróżnienia od rezerw i wyraźnego podziału na elementy stanowiące zobowiązania jednostki i przychody przyszłych okresów, które takich zobowiązań nie stanowią.

The principles of reporting accrued liabilities and deferred income in financial statements – proposed changes

Summary

This article deals with a special accounting category recognized in the balance sheet which covers accrued liabilities and deferred income (in English there is no equivalent for Polish RMB – Rozliczenia międzyokresowe bierne).

Polish practice uses different solutions as regards their definition, classification and balance sheet presentation as a result of the lack of detailed rules in the Accounting Act. According to fundamental categories definitions and accounting concepts some changes in Polish accounting law in this area should be made. If IFRS is applied, the scope and definition of RMB should be changed. It means that accrued liabilities and deferred income should be recognized in the balance sheet separately. Additionally, these items should be defined as categories different from provisions.

¹³ Dr hab. Ewa Walińska, adiunkt w Katedrze Rachunkowości, Wydział Zarządzania, UŁ.

Laudacja Promotora

*Alicja Jaruga*¹⁴

Brak streszczenia

¹⁴ Prof. zw. dr hab. Alicja Jaruga, Katedra Rachunkowości, Kierownik Ośrodka Międzynarodowych Studiów Rachunkowości, Uniwersytet Łódzki.

Recenzja dorobku naukowego
profesora Roberta S. Kaplana

*Magdalena Jerzemowska*¹⁵

Brak streszczenia

¹⁵ Prof.dr hab. Magdalena Jerzemowska, Katedra Analizy Ekonomicznej, Wydział Zarządzania, Uniwersytet Gdański.

Recenzja dorobku naukowego
prof. dr. Roberta S. Kaplana

*Czesław Sikorski*¹⁶

Brak streszczenia

¹⁶ Prof. zw. dr hab. Czesław Sikorski, Katedra Zarządzania Uniwersytetu Łódzkiego.

Ocena dorobku naukowo-badawczego
i osiągnięć Profesora Roberta S. Kaplana
z Harvard Business School

*Sławomir Sojak*¹⁷

Brak streszczenia

¹⁷ Prof. zw. dr hab. Sławomir Sojek, Kierownik Katedry Rachunkowości, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu.